

NIHAL ATSIZ TÜRKÇÜLÜĞÜ VE MİLLİYETÇİ HAREKETİN YOL AYRIMI

Turkishness in Nihal Atsız's Ideas and the Crossroads of the Nationalist Movement

Sezen RAVANOĞLU YILMAZ*

Öz

Bu çalışma, etnisiteye dayalı Türk milliyetçiliğinin önemli figürlerinden olan Nihal Atsız'ın ırkçı-Turanlı fikirleri çerçevesinde kavramsallaştırdığı Türkçülük ile 1965 sonrasında Alparslan Türkeş önderliğinde CKMP (Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi)-MHP (Milliyetçi Hareket Partisi) çatısı altında idealize edilen ve kitleleşmeyi arzulayan Türkçülük anlayışı arasındaki temel farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır. ırkçı fikirlerini açıktan beyan etmekte hiçbir beis görmeyen tavırla hem yaşadığı dönemde hem de ölümünden sonra radikal milliyetçi gruplar tarafından her zaman sempati ile karşılanan Atsız'ın fikirleri ve yazıları Türk sağının ve Türk milliyetçiliğinin en radikal örneklerini sunar. Öyle ki, Atsız'ın düşüncelerinin radikal milliyetçilerin zihniyet kodlarındaki yansımaları bugün hala MHP'nin toplumsal tabanında görmek mümkündür. Öte yandan, Atsız'ın başını çektiği soy Türkçü grup ile 1970'lerin MHP'sini inşa eden kadroların arasındaki bir takım fikir ayrılıklarının, köktenci milliyetçiliğin Türkiye'deki seyrine damga vurduğu söylenebilir. Bu makale, bu iki kökten milliyetçi çizginin ayrı düştüğü konuları, İslam, Türkçülük, Kürt meselesi ve örgütsel yapılanma başlıkları altında incelemekte, bunu yaparken parti tabanında var olan zihniyet kalıplarından ziyade, partinin üst kadrolarının benimsediği söylem ve uyguladıkları pratikleri dikkate almaktadır. Dolayısıyla, MHP'nin kurumsallaşması ve kitleleşmesi sürecinin ana aktörü olarak görebileceğimiz Alparslan Türkeş'in ve bu kurumsallaşmanın ideolojik altyapısının hazırlanmasında büyük rol oynayan Nihal Atsız'ın bahsi geçen bu dört mesele hakkındaki görüşlerini karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.

Abstract

This study aims to reveal the fundamental differences between, as one of the most remarkable figures of Turkish nationalism, Nihal Atsız's understanding of Turkism based on racist-Turanist ideas and the conception of Turkism that was idealized and adopted under the roof of CKMP (Republican Peasant Nation Party)-MHP (Nationalist Movement Party) led by Alparslan Türkeş after 1965. On the one hand, the ideas and writings of Atsız, who were always welcomed with sympathy by radical nationalist groups both during his lifetime and after his death, with his attitude that sees no harm in expressing his racist ideas openly, provides the most radical examples of the Turkish right and Turkish nationalism. So much so that the reflection of Atsız's thoughts in the mindset of radical nationalists can still be seen in the social base of the MHP today. On the other hand, some differences of opinion between Atsız's Turkist group and Türkeş's MHP refer to a turning point in the direction of the fundamentalist nationalism in Turkey. In this framework, this article examines the issues on which these two fundamentalist nationalist lines differ, under the headings of Islam, Turkism, the Kurdish issue and organizational structure, while taking into account the discourse adopted by Atsız and Türkeş, comparatively.

Anahtar Kelimeler:
Türkçülük,
Turanlılık,
Türk Milliyetçiliği,
Etnik Milliyetçilik
Nihal Atsız,
Milliyetçi Hareket,
Milliyetçi Hareket
Partisi.

JEL Kodları:
Z19, Z00, Y40.

Keywords:
Turkism,
Turanism,
Turkish
Nationalism,
Ethnic Nationalism,
Nihal Atsız,
Nationalist
Movement,
Nationalist
Movement Party.

JEL Codes:
Z19, Z00, Y40.

* Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Türkiye, sravanogluylmaz@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0417-7236

Makale Geliş Tarihi (Received Date): 09.04.2022 Makale Kabul Tarihi (Accepted Date): 27.09.2022

Bu eser Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

1. Giriş

Kendisine 1930’lu ve 1940’lı yıllarda, Osmanlı siyasal düşüncesinden miras alınan Türkçülük düşüncesinden farklı bir yol çizen ve “Türkçülüğü devlete ait bir tasarruf olmaktan çıkartarak bir politik akım haline getiren” (Ertekin, 2009: 351) Türkçülük hareketi; ırkçı, saldırgan ve yayılcı karakteri ile de 1960’lar ve 1970’lerdeki ülkücü hareketin düşünsel bagajı işlevi görerek, harekete bir temel sağlayan, gittikçe militanlaşan bir çizgiye sahiptir. Bu provakatif ve saldırgan politik akımın Reha Oğuz Türkkkan ile birlikte iki önemli liderinden birisi olan Nihal Atsız’ın fikirleri, Türkiye’de radikal sağın önemli kaynaklarından birisi haline gelmiştir.

Birlikte yaşama isteği ve ortak vatan temeline dayanan sivil milliyetçilik anlayışı ile ırk ve kan bağıni vurgulayan etnik milliyetçilik anlayışının iç içe geçtiği 1930’lu ve 1940’lı yıllara baktığımızda, Nihal Atsız’ın, ırkçı ve saldırgan bir milliyetçilik anlayışını dile getiren, kendisini açıkça “ırkçı” olarak tanımlayan önemli bir figür olduğunu söylemek mümkündür (Uzer, 2002: 119). Atsız’ın yazılarında ve romanlarında ırkların eşitliksizliği, militarizm, yayılcılık, anti-komünizm, yabancı düşmanlığı temaları sıkça işlenir. Kendisini siyasal konum olarak ırkçı, Türkçü ve Turancı olarak tanımlayan Atsız (Atsız, 1940), tüm varlığını “radikal milliyetçi bir siyasal programın propagandasına adanmıştır” (Bakırezer, 2009: 353). Kan, şiddet ve savaşın idealize edildiği, güçlü milletlerin ancak savaşarak ayakta kalabileceğini öngören sosyal Darwinist bir milliyetçilik anlayışa sahip olan Atsız, yekpare bir Türk milleti ve Balkanlar’dan Altaylar’a yekpare bir Türk kültürünü (Uzer, 2002: 120) savunmuş, bunu yaparken de ırkçılık ve Turancılığı Türkçülüğün iki önemli unsuru olarak nitelemiştir (Atsız, 1951).

Türkiye’de ırk ve etnik köken ayrımcılığı üzerine inşa edilen radikal milliyetçilik söyleminin kitleler tarafından tezahüratla karşılanmasında etkili olan en önemli figürlerden birisi Atsız ise, siyasal yelpazenin en sağında kendisine yer bulan bu ideolojik pozisyonun siyaset arenasındaki temsilcisi de Milliyetçi Hareketidir. Burada “Milliyetçi Hareket” ile “ırkçı-Turancı gelenekten gelen bazı entelijansiya unsurlarının Alparslan Türkeş önderliğinde birleştikleri CKMP/ MHP çizgisi” (Bora ve Can, 2000: 52) kastedilmektedir. 1958 yılında Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ile Türkiye Köylü Partisi’nin (TKP) birleşmeleri ile Osman Bölükbaşı liderliğinde kurulan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP), 1965 yılında Alparslan Türkeş’in ve ekibinin parti yönetimini ele geçirmesi ile bir dönüşüm sürecine girmiştir (Bora ve Can, 2000: 53-55). Türkeş tarafından 1965 yılında yayınlanan on altı sayfalık Dokuz Işık risalesi, partinin bu dönüşüm süreci ile birlikte benimseyeceği milliyetçi, devletçi ve korporatist söylemin çerçevesini belirlemekteydi (Türkeş, 1967). Nitekim milliyetçilik, ülkücülük, ahlakçılık, toplumculuk, ilimcilik, hürriyetçilik ve şahsiyetçilik, köycülük, gelişmecilik ve halkçılık, endüstricilik ve teknikçilik başlıklarını içeren bu ilkeler bütünü, 1967 Kasım’ında yapılan parti kurultayında, Dokuz Işık Doktrini adıyla, partinin görüşlerini özetleyen bir temel metin olarak kabul edilmiştir (Bora ve Can, 2000: 54). Partinin adının Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), ve ambleminin de üç hilal olarak değiştirildiği 1969 Adana Kongresi ise partinin Türk-İslam sentezini resmi doktrini olarak benimsediği tarihi bir dönüm noktasına, Nihal Atsız’ın ırkçı, Türkçü ve Turancı fikirlerinin parti içerisinde Türklüğü İslam ile sentezleyen grup karşısındaki mağlubiyetine işaret eder. Müslümanlığı Türk etnik kimliğinin ayrılmaz bir parçası olarak tanımlamayı ve Türklüğe atfedilen üstünlüğü ve yükselişi İslamiyetin kabulü ile ilişkilendiren yaklaşımı sert bir şekilde eleştiren Atsız’ın fikirleri, Milliyetçi Hareket içerisinde 1969 Adana Kongresi’nde kurumsal düzeyde tasfiye edilmiştir. Bu anlamda, “Tanrı Dağı kadar Türk, Hıra Dağı kadar Müslümanız” sloganı ile İslamla

taçlandırılmış bir Türkçülüğün siyasal alanda bayraktarlığının ilan edildiği bu kurultay, Atsız'ın Türkçülük anlayışı ile Milliyetçi Hareket'in yollarını ayırdıkları bir kavşak noktasıdır.

Bu makalede esas olarak Atsız'ın ırkçı-Turancı fikirleri çerçevesinde kavramsallaştırdığı Türkçülük ile 1965 sonrasında Türkiye önderliğinde CKMP-MHP çatısı altında idealize edilen ve kitleselleşmeyi arzulayan Türkçülük anlayışı arasındaki temel farklılıklar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu anlamda İslam, Türkçülük, Kürt meselesi ve örgütlenme biçimi, bahsi geçen iki radikal milliyetçi zihniyet arasındaki fikri kopuşun ana meseleleri olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Türkçülük akımı içerisindeki bir ayrışmaya işaret eden bu başlıklara geçmeden önce, Milliyetçi Hareket'in ve Atsız'ın üzerinde mutabık oldukları ve aralarındaki geçişkenliğe işaret eden bazı noktalara değinilerek hareketin düşünsel ve söylemsel bagajında Atsız'ın izleri sürülecektir. Bu çerçevede, Türkiye'de radikal ve köktenci bir milliyetçilik anlayışının adresi olarak kurumsallaşan Milliyetçi Hareket ve Atsız'ın ırkçı-Turancı Türkçülük çizgisi arasındaki ortaklıklar ve ayrışmalar üzerinden, Türkçülüğün yekpare ve homojen bir söylemsel bütün olarak ele alınamayacağına altı çizilerek literatüre katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

2. Milliyetçi Hareket'in Düşünsel ve Söylemsel Repertuarında Atsız'ın İzleri

CKMP-MHP çatısı altında kurumsallaşan ve zaman içerisinde popülist bir dil ile kitlelere ulaşan korporatist-milliyetçi söylem, Cumhuriyet'in ilk senelerinden itibaren varlık gösteren ve kendi içlerinde ayrışmalar dahi "Türkçü-milliyetçi" millet tasarımı etrafında birleşen küçük entelektüel gruplardan kaçınılmaz olarak birtakım izler taşır (Bora ve Can, 2000: 52). Atsız ve O'nun faşizan fikirlerinden etkilenen soy Türkçü ekip de, 1970'lerde kitleselleşmeye başlayan Milliyetçi Hareket'in 1960'ların başında kurumsallaşırken beslediği Türkçü-Turancı gruplardan bir tanesidir. Her ne kadar Atsız'ın fikirleri 1960'ların sonlarından itibaren Milliyetçi Hareket'in benimsediği söylem içerisinde tasfiye edilmiş olsa da; Türk-İslam sentezinin devletin resmi ideolojisi haline getirildiği 12 Eylül 1980 darbesine kadar geçen süreçte ve hatta devamında, CKMP-MHP çizgisi içerisinde Atsız'ın Türkçülük düşüncesinden beslenen bir takım devamlılıkların var olduğunu söylemek kaçınılmazdır. Öyle ki, Saraçoğlu'na göre, MHP ile hiçbir dönemde organik bir bağ kurmayan ve hatta partinin lider kadrolarıyla çoğu zaman fikri anlamda ters düşen Nihal Atsız'ın yazıları ve kitapları, "ülkücü hareket için semboller, kavramlar ve imgeler deposu" işlevi görmektedir (Saraçoğlu, 2004: 103). Radikallik vurgusu, Türkçü öğelerin sürekliliği, devlet fetişizmi, düşman yaratma geleneği, şiddet, militarizm ve ahlakçılık vurgusu gibi ülkücü hareketin alt belleğine kazınmış ideolojik unsurlar, Atsız'ın yazılarının ülkücü hareket üzerinde sahip olduğu nüfuzu göstermekte, birtakım devamlılıklara işaret etmektedir (Saraçoğlu, 2004).

Atsız'ın "insanı insan yapan değer" (Atsız, 1965a) olarak değerlendirdiği milli ülkü ve bu ülküye adanmışlık, yazılarındaki ırkçı söylem ve bütünlüklü faşist eğilim, MHP'nin gençlik yapılanması olan Ülkü Ocakları'nın benimsediği söylemde ve pratiklerinde açıkça gözlemlenebilmektedir. Zira 1970'lerde paramiliter bir örgütlenmeye giderek şiddeti tırmandıran MHP'nin kitle dinamiğinin bel kemiğini oluşturan şey, Atsız'ın ırkçı milliyetçiliğinde sıklıkla rastladığımız radikalizm ve fanatizmdir (Bora, 2009: 356-357). Türkiye'de muhafazakârlığın ve milliyetçiliğin kronik komünizm düşmanlığı Atsız'ın düşüncesinde de önemli bir yer tutar (Atsız, 1964a, 1965b). O'na göre, komünizm kanın yozlaşmasının ve ırkın dejenerasyonunun önemli bir göstergesidir (Atsız, 1934; Arslan, 2009:

415) ve “şahsi kabiliyetsizliği yüzünden ilerleyemeyen, cinsi iktibaslar içinde kıvranan, kendini Türk’ten başka bir soya bağlı duyan ne kadar zayıf insan varsa hepsi komünisttir” (Atsız, 1964). Anti-komünist reaksiyonerlikle 1970’lerde kitlesel gücünü şiddet yoluyla ve devlet himayesinde var gücüyle sol cenaha yönelten MHP’nin temel argümanı “ırkın dejenerasyonu” olmasa da; komünistler, Kürtler ve Ermeniler gibi toplumun birçok farklı unsuru dönem dönem artan veya azalan bir yoğunlukta parti söyleminde “düşman” olarak etiketlenmiştir.

Öte yandan, kültürel alanın “millileştirilmesi” ve yabancı unsurlardan arındırılması konusunda da Atsız ve Milliyetçi Hareket benzer görüşlere sahiptir. Atsız’a göre Türklük; dil, edebiyat, müzik gibi günlük yaşamın her alanına nüfuz etmelidir (Atsız, 1942b, 1972; Uzer, 2002: 120). Bu, resmi ideolojinin 1930’larda önemli unsurlarından birisi haline gelen kültürel milliyetçiliktir. Ancak Atsız da farklı olan nokta, kapsayan değil, dışlayan bir milliyetçilik anlayışına sahip olmasıdır. Bu bakımdan, Anadolu’da yaşamış çeşitli uygarlıkların Türk olduklarını kanıtlama girişimindeki resmi ideolojinin bu çabalarını beyhude ve gereksiz bulur. Öz be öz Türk olmayan yabancı menşeli her tür kültür ve sanat dalı dışlanmalı, gençleri, özellikle de genç kızları zehirleyerek kendi kültürüne ve ırkına yabancılaştıracak her türlü faaliyet yasaklanmalıdır (Atsız, 1943, 1942a). Cumhuriyet kadrolarının muasır medeniyetler seviyesine ulaşmak ve Batılılaşmak konusundaki tutkusu da bu anlamda Atsız tarafından sertlikle eleştirilir (Atsız, 1942a, 1942b).

Benzer görüşler Türkeş’in Dokuz Işık Doktrini’nde yer alan “Ahlakçılık” başlığı altında da ifade edilmiştir. “Türk geleneklerine, Türk ruhuna ve Türk Milletinin inançlarına” dayanan bir ahlakın tesisi ve korunması ilkesi Türkeş tarafından benimsenmiş, aynı çerçevede ahlakçılık prensibinin temel amacı da “Türk Milletinin yükselmesi”, “Türk Milletinin yaşamasına zararlı olacak kaideler”den arınması olarak belirlenmiştir (Türkeş, 1967: 5).

3. Atsız’ın Milliyetçi Hareket’in Söyleminden Tasfiyesi: Fikri Kopuşlar

Bir önceki bölümde bahsedilen ve yolları 1960’ların sonunda ayrılan iki farklı kökten milliyetçi anlayış arasındaki devamlılığa dikkat çeken unsurlar, daha çok MHP’nin gençlik yapılanmalarında, Ülkücü hareket içerisinde yer alan insanların zihniyet dünyaları üzerinde etkili olmaya devam etmiştir. Bu bakımdan, Atsız’ın romanlarının, milliyetçi ve hatta ırkçı bir saikle militanlaştırılan gruplar üzerindeki etkisi elbette yadsınamamakla birlikte, Atsız’ın başını çektiği Türkçü grup ile 1970’lerin MHP’sini inşa eden kadroların arasındaki bir takım fikir ayrılıklarının, köktenci milliyetçiliğin Türkiye’deki seyrine damga vurduğu söylenebilir. Her ne kadar 1969 Adana Kurultayı’nda yaşanan Hilalciler ve Bozkurtçular hesaplaşması bu kopuşun başat nedeni olarak görülüyor olsa da, her iki radikal milliyetçilik anlayışı arasında farklı konularda da görüş ayrılıklarının olduğunu belirtmek gereklidir. Tam da bu sebeple, bu makale bu iki radikal milliyetçi çizginin ayrı düştüğü konuları, İslam’ın yanına Türkçülük, Kürt meselesi ve örgütsel yapılanmayı da ekleyerek inceleyecek, bunu yaparken parti tabanında var olan zihniyet kalıplarından ziyade, partinin üst kadrolarının benimsediği söylem ve uyguladıkları pratikleri dikkate alacaktır. Kısacası bahsi geçen bu üç konuda, MHP’nin kurumsallaşması ve kitleselleşmesi sürecinin ana aktörü olarak görebileceğimiz Alparslan Türkeş’in ve bu kurumsallaşmanın ideolojik altyapısının hazırlanmasında büyük rol oynayan Nihal Atsız’ın görüşleri karşılaştırmalı olarak incelenecektir.

Elbette ki 1960'lardan bu yana radikal milliyetçiliğın başat aktörü olarak siyaset sahnesinde boy gösteren MHP'nin söylemini yekpare bir bütün olarak incelemek mümkün değıldir. Nitekim literatürdeki çalışmalar (Bora ve Can, 2000; Bora, 2003; Erken, 2014; Arıkan, 2008) ölkücü hareketin gelişim sürecini dört farklı dönemde incelenmektedir: Türkçülüğün antikomünist reaksiyon ile bütünleştirildiğı 1965-1969 dönemi, İslamcılığın bu diğeri iki unsura eklenildiğı 1969-1980 dönemi, sosyalist hareketin çöküşü ve Türkiye'de bağımsız bir siyasal İslam hareketinin doğuşu sebebiyle partinin kimlik bunalımı yaşadığı 1980'ler ve Kürt hareketinin yükseliş ile partide yükselen bir Türkçülük söyleminin ağır bastığı 1990'lar ve sonrası. Bu çalışmada, ele alınacak olan dönem, Türkes önderliğinde gerçekleşen kuruluş ve kurumsallaşma dönemi, yani 1965'ten 1980'e kadar olan süreçtir.

3.1. İslam

İslam'a karşı eleştirel bir mesafeli bakış ve komünizm düşmanlığı Atsız'ın düşüncelerinin iki önemli uğrak noktasını oluşturur. İslam'ın Türk kültürünü Araplaştırdığı iddia edilerek, Türklerin milli dininin Şamanizm olduğu Atsız'ın yazılarında sıklıkla vurgulanır (Atsız, 1931, 1932, 1934, 1992b). İslam'ın belirleyici bir sosyal işlev gördüğü bir toplum, Atsız'a göre Türk toplumuyla bağdaşmaz. O'na göre İslam ve ümmet birliği peşinde koşanlar vatan hainidir ve en iyi yol İslam'ın Türkleştirilmesidir (Atsız, 1964b; Bakırezer, 2009: 357). Nitekim Atsız, Türkler'in Müslümanlık sayesinde değil, aksine Müslümanlığın Türkler sayesinde yükselişini ve var oluşunu tarihi bir gerçeklik olarak öne sürmektedir (Atsız, 1964b; Atsız, 1970b).

Öte yandan, 1965 Seçim bildirgesinde bir taraftan cumhuriyetin laiklik ilkesine vurgu yaparken, diğeri taraftan da "Dini Görüşümüz" başlığı altında dini eğitimin ilk ve orta dereceli okulların tüm sınıflarında okutulması, Yüksek İslam Enstitülerinin kurulması ve İmam Hatip Okullarının genişletilmesi hususlarında seçmene teminat veren CKMP, 1960'lı yılların sonunda Türkes önderliğinde İslami vurguları çok daha fazla ağır basan bir söylemi benimsemiştir.¹

Türk-İslam sentezi anlayışına yaslanan defansif bir milliyetçiliğın, cumhuriyet kadrolarını yeterince "ırkçı olmamakla" suçlayan ve İslam'a mesafeli bir duruş sergileyen grupla ilk hesaplaşması da aynı döneme denk gelir. Nitekim Türkçüler (Bozkurtlar) ile İslamcılar (Hilalciler) arasındaki bu hesaplaşma, Nihal Atsız ve grubunun, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin Milliyetçi Hareket Partisi adını aldığı 8 Ocak 1969 Adana Kurultayı sonrasında partiden tasfiyesi ile neticelenmiş, İslami motiflerin de en az etnik köken birliği kadar ağır bastığı bir Türkçülük anlayışı, Türkes'in "Tanrı dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslümanız" sözleriyle sloganlaşmıştır. İslam'ı, Türk kimliğinin vazgeçilmez bir unsuru olarak yorumlayan yeni bir anlayışın aynı kongrede soy Türkçü Atsız grubuyla yaşadığı çekişmeyi, parti ambleminin yeniden belirlenmesi sürecinde de görmek mümkündür. "Üç hilal" ve "Bozkurt" çevresinde fikir birliği eden grupların arasındaki mücadelede galip gelenler, Türk-İslam sentezini şiar edinen bir milliyetçilik anlayışını benimseyenler olmuş, 70'li yıllarda da devam eden aşamalı bir süreç içerisinde Nihal Atsız Türkçülüğü MHP içerisinde tasfiye edilmiştir.

Atsız, partideki bu İslami yönelimi birçok yazısında eleştirmeye devam etmiş, "Milliyetçi Hareket Partisi, adından da anlaşılacağı gibi milliyetçi bir partidir ve başkanı Alparslan Türkes eski Türkçülerden biridir. Bu parti yobazların barınacağı bir parti değildir. İslâmiyet'i yobazlık

¹ Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi. (1965). *1965 Seçim Bildirgesi*. TBMM Kütüphanesi, Siyasi Parti Yayınları.

sanatların bu partide işi yoktur" (Atsız, 1970: 75) sözleriyle muhalif tavrını açıkça ortaya koymuştur. MHP'yi bir kitle partisine dönüştürme arzusundaki Türkeş ve çevresinin, İslami öğeleri söyleminde barındırmayan Türkçü bir partinin mobilizasyon gücünün eksik kalacağını ve iktidar yarışında güçsüz düşeceğini kavramış olması ve bu ekseninde bir politika yürütmesi, 1980 darbesiyle birlikte devletin resmi ideolojisi haline de gelecek olan Türk-İslam sentezinin bir proje olarak ortaya çıkışıyla neticelenmiştir. Bu anlamda MHP dini araçsallaştırmış, aldığı bu pozisyon Atsız tarafından fırsatçılık olarak değerlendirilmiştir.

3.2. Türkçülük

Atsız'ın düşüncesinde, Türkçülük, Türk ırkının üstünlüğüne inanmak (Atsız, 1950); Turancılık ise bütün Türklerin birleşmesine hizmet eden, “Türk milleti için en insanca, en yüksek düşünce tutsak yaşayan soydaşlarını kurtarmak için yapacağı savaş” (Atsız, 1968), “milleti hızlandırıcı, ahlâka ve erdeme dayalı kutlu bir ülküdür” (Atsız, 1973). Bakırezer, Atsız'ın Turancılığı, “Türkçülüğün kısa gelecekteki siyasal amacı” olarak tanımladığını iddia etmektedir (Bakırezer, 2009: 353). Irkçılık, Atsız'a göre, üstün ırkın, düşük ırklarla karışmasını önleyen temel bir gerekliliktir ve Türk ırkının esas dil değil ırk ve kan olmalıdır (Uzer, 2002: 126). Atsız, çingenelerin Türkleştirilmesini, Türk ırkının ve kanının saflığına karşı işlenmiş bir cinayet olarak görür ve Çanakkale savaşını kazananın Türk ırkı olduğunu, Kürtler gibi diğer karışık grupları da kapsayan “Türk milleti” olmadığını iddia eder (Atsız, 1967b; Uzer, 2002). Bu açıdan ırkın homojenliği Atsız'ın düşüncesinde önemli bir yer tutar. Resmi milliyetçiliğin Anadolu'yu çizgisiyle ters düştükleri önemli bir nokta, Türkçülerin ve tabii ki Atsız'ın, Türk ırkından insanların yaşadığı tüm toprakları Türk vatanı olarak görüyor olmalarıdır (Bora, 2003: 445). Yayılmacı bir milliyetçilik anlayışına sahip Atsız düşüncesindeki Turancılığın temel amacı, Türkleri tek bir çatı altında toplamak ve onları yabancı ırkların etkilerinden korumaktır (Uzer, 2002: 126; Atsız, 2011).

Ziya Gökalp, Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu gibi isimlerin fikirlerinde somutlaşan ve millet fikrini ırk temelinden ziyade ortak bir kültür çerçevesinde tanımlayan birinci kuşak Türkçülüğün (Arslan, 2009: 410) milliyetçi ideali - ki Orhangazi Ertekin bunu makalesinde “İttihat Türkçülüğü” olarak da tanımlamıştır (Ertekin, 2009)- Atsız tarafından paylaşıyor olsa da, çeşitli noktalarda eleştirilmiştir. Birinci kuşak Türkçülük olarak nitelendirdiğimiz ideolojik pozisyonun temeli dil, din ve ahlak gibi bir takım kültürel karakteristiklere dayandırmakta, onların Pan-Türkçülük ideali ortak kültürel nitelikleri taşıyan insanların bir araya gelmesi düşüncesine referans vermekteydi. Her ne kadar Türklerin tek bir birlik altında toplanması ideali olarak Turancılık, iki Türkçü hattın ortak noktasıysa da, Ziya Gökalp düşüncesi Atsız tarafından “ırkçı olmamakla” eleştirilmiştir (Uzer 2002: 122). Atsız'a göre yeterince “saf” olmayan Anadolu'nun bir etnik temizliğe ihtiyacı vardır (Atsız, 1967b).

Bunun yanı sıra Nihal Atsız, Cumhuriyet kadrolarının benimsediği soyut ve anonim Türkçülük tanımına ve bu kadroların uyguladıkları politikalara karşı da çeşitli eleştiriler getirmiştir. Türklük tanımının somut ve belirgin bir şekilde yapılarak Türkçülüğün kuramsal çerçevesinin oluşturulması Atsız'ın taleplerinin bel kemiğini oluşturmuştur. Anadolu'nun Türklüğünü ispat etmek gibi bir gayrete sahne olan Birinci Tarih Kongresi'nde somutlaşan resmi Türklük anlayışına karşı muhalif bir tavır sergilemiş, resmi milliyetçiliğin sivil yüzünü temsil eden, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'e ve uygulanan “hümanist” eğitim reformlarına karşı da sert bir tavır almıştır (Ertekin, 2009: 346). Uluslararası münasebetlerde

yayılmacı bir anlayışı benimseyen Atsız ve arkadaşları, İsmet İnönü'nün sürdürdüğü “denge politikası”na yoğun olarak karşı çıkmışlar, Pan-Türkist ve Turancı bir dış politika stratejisinin benimsenmesi gerekliliğine yürekten inanmışlardır (Ertekin, 2009). Atsız'ın hükümetlere yönelik getirdiği tüm bu eleştiriler, resmi milliyetçilik ile Türkçülük arasındaki mesafeyi de bizlere gösterir.

Türkeş ise Türkçülüğü “Türk milletinin hayatının her safhasında, yapacağı her şeyin Türk ruhuna, Türk geleneğine uygun olması ve Türk'e yararlı olması amacının, fikrinin ön plânda tutulması” (Türkeş, 1967: 7) olarak tanımlamış, “milliyetçilik, Türk Milletine karşı beslenen derin sevginin ifadesidir. Kalbinde başka bir ırkın gururunu taşımayan ve kendisini samimi olarak Türk hisseden ve Türklüğe adayan herkes Türktür” (Türkeş, 1967: 6) diyerek Atsız'ın ırk temelli Türklük tanımını parti söyleminden dışlamıştır. “Milliyetçiliğimiz başkalarına karşı kin, gazez duygularıyla beslenmez” (Türkeş, 1967: 15) sözleri ile Atsız'ın saldırgan ırkçılığıyla parti arasına bir mesafe koymaya girişmişse de, aşırı milliyetçiliğin mecrası haline gelen partide ırkçılığı açıktan savunan bir takım gruplar her zaman varlığını korumuştur (Arslan, 2009: 422-423). İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı tahribat ve Nazi zulmünün yaygın olarak kınanıyor olması, partinin kendisini açıktan “ırkçı” olarak nitelendirmesine mani olmuş, “Türk milliyetçiliği” faşizan unsurlar içeren MHP söyleminin ideolojik pozisyonunu nitelerken tercih ettiği bir sıfat halini almıştır.

3.3. Kürt Meselesi

Atsız'ın totaliter olarak nitelendirilebilecek toplum tasavvurunda, ırk ve soyluluk temelinde dayanan bir hiyerarşik düzen göze çarpmaktadır (Bakırezer, 2009: 353). Anadolu'nun etnik bakımdan heterojen olan yapısından rahatsızlık duyar ve Çingeneler, Kürtler, Ermeniler gibi farklı etnik kökenden gelen gruplar için tehcir ve asimilasyon gibi türlü türdeşleştirme araçlarını önermekte hiçbir sakınca görmez; fakat O'na göre toplumun ırk bakımından homojenleştirilmesi için tehcir daha kökten bir çözümdür. Nitekim “Türk milletinin başını belaya sokmadan, kendileri de yok olmadan çekip gitsinler. Nereye mi? Gözleri nereyi görür, gönülleri nereyi çekerse oraya gitsinler. İran'a, Pakistan'a, Hindistan'a, Barzani'ye gitsinler. Birleşmiş Milletler'e başvurup Afrika'da yurtluk istesinler. Türk ırkının aşırı sabırlı olduğunu, fakat ayrıntı kabardığı zaman Kağan Arslan gibi önünde durulmadığını, ırkdaşları Ermenilere sorarak öğrensınler de akılları başlarına gelsin” (Atsız, 1967a) sözleri ile bu görüşünü de açıkça dile getirmiştir.

O'na göre, ırklar arası bir eşitlik söz konusu değildir; iktidar, güç ve yetenek sınırlı sayıda insana bahşedilmiştir. Üstün ve savaşı Türk ırkı tabii olarak yönetme hakkına sahiptir, çünkü kalıtımsal olan soyluluğu ona bu toplumsal ayrıcalığı tanımaktadır (Bakırezer, 2009: 355). Türkeş'e göre ise, “İnsanlar hür ve eşit haklara sahip olarak doğarlar”. “Kişisel liyakat ve kabiliyet” görev paylaşımında esas alınmalı, “imkân eşitliği” sağlanmalıdır (Türkeş, 1967: 9). Kişilerin hürriyetini ve milletlerin istiklalini yegâne prensipleri arasında sayan Türkeş tarafından Kürtler kategorik olarak millet tanımından dışlanmıştır.

Atsız, Kürt kimliğini kabul etmekle birlikte, onun aşağı ve bayağı bir ırkın ifadesi olduğu yönündeki görüşlerini sıkça dile getirmiştir. Köktenci bir pozisyon benimseyerek imha ve arındırmayı nihai çözüm olarak gösteren bir nefret söylemiyle birçok başka etnik kimliği olduğu gibi Kürtleri de tahkir etmiştir. Atsız'ın “Kürtler, Türk veya Turanlı değildir. Buz gibi İranlıdır.

Konuştukları dil bozuk, ilkel bir Farsçadır. Tipleri de öyle. Aralarına karışmış az sayıda Türkler’in bulunması veya dillerindeki kelimelerin çoğunun Türkçe olması bu gerçeği değiştirmez. İngilizcedeki kelimelerden çoğunun Norman istilası hâtırası olarak Fransızca olması nasıl İngilizler’i Fransız yapmıyorsa, dokuz yüzyıllık Türk hâkimiyetinin Kürtçeye doldurduğu Türkçe kelimeler de onları Türk yapmaz” sözleri ile Türkeş’in “onlar ne kadar Kürtse ben de o kadar Kürdüm, ben ne kadar Türksem onlar da o kadar Türktür” (Atsız, 1992a: 525-530) sözleri Kürtlere yönelik ilkinin “ırkçı ve ikrarcı” ve ikincisinin “inkârcı” bakışını ortaya koymaktadır (Bora ve Can, 2011: 90).

MHP, Kürtleri aşağı bir kavim olarak gören Türkçü anlayışın aksine, Kürt kimliğini inkâr eden bir görüşü benimsemiş, bu noktada resmi ideolojinin asimilasyonist bakış açısıyla son derece tutarlı bir tavır sergilemiştir (Bora ve Can, 2011). Anadolu’da yaşayan herkesin soy bakımından Türk olduğu inancının hâkim olduğu bir yaklaşımı benimseyen MHP, Atsız’ın meselenin çözümünü arındırma ve imhada bulmuş olmasının aksine, asimilasyona dayalı bir politikayı çözüm yolu olarak benimsemiştir (Yeğen, 2009: 889). Kürt meselesini, 1960’ların siyasal ortamına uygun olarak “komünist tehdit” ile ilişkilendirerek bir “ecnebi kışkırtması” olarak yorumlamıştır (Yeğen, 2009: 889).

3.4. Örgütlenme Biçimi

1930-1940’larda Türkiye’deki faşist siyasal gruplar, kitleleri mobilize etme gücüne sahip bir hareket olabilmekten ziyade, entelektüel düzeyde kendisini var etme çabasında bir akım olarak ortaya çıkmıştır. Nihal Atsız’ın başını çektiği bu akım, Bora’nın da deyimiyle, kültürel örgütlenmelere ağırlık vererek “politikalar üstü” bir oluşum görüntüsü yaratma yoluna gitmiştir (Bora ve Can, 2000: 52). İkinci Dünya Savaşı’nın ertesinin ideolojik atmosferi çerçevesinde anti-komünizm faşizan eğilimler gösteren bu gruplar içerisinde bir kitleselleşmeye yol açmış, bu durum MHP’nin siyaset sahnesinde köktenci milliyetçiliğin kitlesel örgütlenmesi olarak tezahür etmesi sonucunu doğurmuştur (Bora ve Can, 2000). Parlamenter sistemin içinden bir siyaset tarzını benimseyen ve merkez sağa yakınlaşarak kitleselleşmeyi hedef alan MHP söylemi, Atsız tarafından da “oportünist bir oluşum” olmakla tenkit edilmiştir (Bora, 2009: 357).

1965’te CKMP yönetimini ele geçiren Türkeş ve çevresi, taşrada örgütlenmeye önem vermiş, o tarihte 25 ilde teşkilatlanabilmiş olan partinin örgüt ağını 1967’de 61 ilde etkin konuma getirebilmiştir. 1967 yılında yapılan parti kongresinde Türkeş’in “başbuğ”luğu ilan edilmiş; 1969 Adana Kongresi’nde sadece değişen partinin ismi ve amblemi olmamış, yeni tüzük ile birlikte örgütsel yapıdaki ağırlık merkezi liderlik makamı lehine yeniden düzenlenmiştir (Bora ve Can, 2000: 55). Merkezi kuvvetlendiren bir hiyerarşik yapılanmaya zemin hazırlayan bu anlayış, zaman içerisinde partinin en önemli karakteristik özellikleri arasında anılabilecek tartışılmaz liderlik kültürünün ve biat kültürünün de kökleşmesine neden olmuştur. Parti’de lider, teşkilat, doktrin anlayışının hâkim kılınması, fikir ve doktrine öncelik veren Atsız’ın MHP’ye yönelttiği eleştirilerden birisi olmuştur.

Atsız’a göre “Türkçülük bir ülkü, siyaset ise iktidara geçme taktiğidir” (Atsız, 1970c). O’nun düşüncesinde, siyasi partiler, iktidarı ele geçirmek ve iktidarda kalmak amacı güden, bu uğurda tüm inançlardan taviz vermeye hazır faydacı oluşumlardır. Gerçek Türkçülerin oyunu alabilmek adına kendilerini “Türk milliyetçisi” olarak tanımlayan siyasal partilerin esasen Türkçülük ideali ile ilgileri yoktur. Atsız’ın 1970’lerde birçok yazısında ele aldığı bu görüşleri,

MHP'nin siyasal pozisyonunu güçlendirebilmek adına ağırlık verdiği teşkilatlanma tutkusuna yönelen keskin bir eleştiri mahiyetindedir. Bu çerçevede, parti, özellikle Türkeş, Atsız tarafından, muktedir olabilmek uğruna Trklk ülküsüne ihanet etmekle, onu siyasetin bir malzemesi haline getirmekle itham edilmektedir. Öte yandan, Atsız, parti yönetiminin yol haritasındaki kitleselleşmeyi hedefleyen değişime yönelik tüm bu eleştirilerine rağmen, MHP'nin tabanını oluşturan kitleler tarafından, paradoksal olarak, coşkuyla sahiplenilen nc bir figür olmayı sürdürmüştür. Özellikle, partinin gençlik birimi olarak teşkilatlanan ve kitleselleşmesinde çok büyük bir rol oynayan lk Ocakları'nın aksiyoner, saldırgan ve provokatif söylem ve eylemlerinin satır aralarında Atsız'a ve fikirlerine verilen sayısız atıftan bahsetmek mümkündür (Saraçoğlu, 2004).

4. Sonuç

Türkiye'nin yakın siyasi tarihi göz önüne alındığında, Türk milliyetliğinin her daim farklı vehelerle karşımıza çıkmış olduğunu, o ya da bu şekilde farklı birçok ideolojiye eklenilebilme potansiyeliyle apaçık karşımızda durduğunu söyleyebiliriz. Etnik kökene vurgu yapan bir milliyetçilik anlayışı ile ortak kültür temelinde bir tanım yapan sivil milliyetçilik anlayışı arasındaki gelgitler, özellikle erken Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinin zihniyet dünyasında sıklıkla yaşanmıştır. Ancak her ne kadar resmi ideolojinin uygulamalarında zaman zaman ırkçı nvelere rastlansa dahi, devlet politikası olarak keskin bir ırkçılığın benimsendiğini ve devletin kendisini açıkça ırkçı olarak ilan ettiğini söylemek mümkün değildir. Bundandır ki, Nihal Atsız 1930'lar ve 1940'larda Reha Oğuz Türkkan'ın aksine devlet ideolojisine muhalif ve eleştirel bir konum edinmiştir. Atsız'ın fikirleri, düşünceleri ve yazıları Türk sağının ve Türk milliyetliğinin en uçta duran, en radikal örneklerini sunar. Söylenebilir ki bu türden bir düşünce, Cumhuriyet tarihi boyunca hiçbir zaman iktidarda olmamıştır. Ancak, Atsız'ın katıksız ırkçı fikirlerinin İslam ile sulandırılmış ve seyreltilmiş halinin 1960'lardan itibaren siyaset sahnesinde boy gösterdiğini söylemek mümkündür. Burada, "katıksız ırkçı fikirler" ifadesi ile kastedilen, Türklüğün ırktan başka hiçbir koşula bağlanmaksızın doğuştan gelen bir vasıf olarak kavranmasıdır. Buna göre, bir kişinin Türk olmasında, İslam ya da herhangi başka bir dini inanca sahip olmasının hiçbir ehemmiyeti yoktur. Türk ırkından olmanın bizatihi kendisi, kendinden menkul bir kıymete sahiptir. Bu görüşü "sulandıran", "seyrelten" şey ise, Türklüğü, Türk doğmak koşulunun yanı sıra, İslam inancına sahip olmakla da ilişkilendirmek, İslam'ı Türk olmanın ayrılmaz bir parçası olarak tanımlamaktır. 1960'ların sonuna kadar Atsız ile aynı çizgide, katıksız ırkçı fikirler çerçevesinde bir Türklük tanımını benimseyen MHP'nin Trklk anlayışındaki temel dönüşüm de bu eksende gerçekleşmiş, bu köktenci anlayış bir anlamda İslam ile seyreltilmiştir.

Atsız, ırkçı fikirlerini açıktan beyan etmekte hiçbir beis görmeyen tavrıyla hem yaşadığı dönemde, hem de ölümünden sonra radikal milliyetçi gruplar tarafından her zaman sempati ile karşılanmıştır. MHP'nin toplumsal tabanına baktığımızda, Atsız'ın fikir ve yazılarının radikal milliyetçilerin düşünce kodlarına işlemiş bir zihniyet dünyası sunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. 1970'ler lkc hareketin bu denli kitleselleşebilmesi için oluşturulan düşünsel altyapının mimarı 1930'ların, 1940'ların Atsızıdır. Bugün de kendisinin lkc hareketin bilinçaltında bıraktığı uzun süreli etkilerin izlerini sürmek mümkündür.

Öte yandan, Atsız, siyaset sahnesinde aksiyon almaktan daha çok fikriyata önem vermekte, saldırgan ve radikal bir Trklğ bütün ideolojilerin ve siyasetin üstünde bir milli

ülkü olarak kavramaktadır. 60’lı yılların sonundan itibaren ise Türkçülük düşüncesi İslam ile sentezlenerek daha geniş kitlelere ulaşmayı hedefleyen bir siyasal hareket pozisyonuna evrilmeye başlamıştır. Atsız ile bu siyasal hareketin liderliğini üstlenen, 1944 Türkçülük Davası’nda birlikte yargılandığı Türkeş’in yollarının ayrılması, daha doğrusu Türkiye’de etnik milliyetçiliğin Türklük ve Müslümanlığı aynı potada eriten bir kimliği benimseyen bir siyasal parti olarak kurumsallaşması, kökten milliyetçiliğin Türkiye’deki serüveninde bir dönüşüme işaret eder. İslami öğelerin kesin bir dille reddedildiği bir Türkçülük anlayışına sahip olan Atsız’ın fikirlerinin, Soğuk Savaş döneminde anti-komünist rüzgârın sunduğu kiteselleşme potansiyelinden İslam’ı araçsallaştırarak faydalanmayı hedefleyen ve bu doğrultuda “Tanrı Dağı kadar Türk, Hira Dağı kadar Müslümanız” formülünü reçete eden Milliyetçi Hareket içerisinden marjinalleştirilerek tasfiyesinin kurumsal düzeyde ilanı 1969 Adana Kongresi’dir. Bu anlamda, bahsi geçen kurultay, Atsız’ın Türkçülük anlayışı ile Milliyetçi Hareket’in yollarını ayırdıkları bir kavşak noktasıdır. Soy Türkçü grubun sistemle daha uyumlu bir çerçevede iktidara aday bir siyasal parti olarak örgütlenmesi, kitlelere ulaşma ihtiyacını gündeme getirmiş, bu ihtiyaç doğrultusunda pragmatik olarak sınırları Türk-İslam sentezi ile belirlenmiş bir milliyetçi kimliğin benimsenmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Atsız’ın “pervasız” ve saldırgan ırkçılığının benimsenmesi, var edilen bu yeni zeminde parti için bir tehlike olarak algılanmış, daha doğrusu Atsız’ın ırkçı düşünceleri partileşme ile birlikte bir “ehlileştirilme” sürecine girmiştir.

Atsız ve Türkeş önderliğinde şekillenen 1970’lerin MHP söylemi, İslam konusunda aldıkları farklı tavırların yanı sıra, Türkçülük, Kürt meselesi ve örgütsel yapılanma konularında da farklı görüşlere ve iddialara sahiptir. Türkiye’de radikal milliyetçiliğin dönüşümü de bu fikir ayrılıkları üzerinden gerçekleşmiştir. Atsız, Türk-İslam sentezinin benimsenmesine karşı her zaman mesafeli durmuş, Türklüğü her daim ırk üzerinden tanımlamış ve her türlü kimlikten üstün tutmuş, Kürtlerin varlığını kabul etmekle birlikte aşağı bir ırk olarak tanımlayarak ikrar yolunu seçmiş, MHP’nin benimsediği lider, teşkilat, doktrin üçlemesine eleştirel yaklaşmıştır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasına gerek olmayan bu çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazar, makalenin tamamına yalnız kendisinin katkı sağlamış olduğunu beyan eder.

Araştırmacıların Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Arıkan, E.B. (2008). *Türk sağının Türk sorunu: Milliyetçi Hareket Partisi*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Arslan, E. (2009). Türkiye’de ırkçılık. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye’de siyasi düşünce cilt 4 milliyetçilik* içinde (s. 409- 426). İstanbul: İletişim.
- Atsız, H.N. (1934, Mart). Komünist, Yahudi ve dalkavuk. *Orhun*, 5. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1940). *İçimizdeki şeytanlar broşürü*. İstanbul. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1942a, Mart). Türk gençliği nasıl yetişmeli. *Çınaraltı*, 35. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1942b, Nisan). Gençlik ve ahlak. *Bozkurt*, 7. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1943, Şubat). Türk kızları nasıl yetiştirilmeli. *Orhun*, 13. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1950, Ekim). Türkçü kimdir? *Orkun*, 3. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1951, Şubat). Faruk Nafiz’e bir ihtar. *Orkun*, 19. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1963, Nisan). Turancılık. *Ötüken*, 6. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1964a, Mayıs). Sosyaliz maskaralığı. *Ötüken*, 5. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1964b, Nisan). İslam birliği kuruntusu. *Ötüken*, 4. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1965a, Kasım). Milli savunma gücünün yok edilmesi. *Ötüken*, 23. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1965b, Ocak). Antika komünistler. *Ötüken*, 13. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1967a, Haziran). Kızıl Kürtlerin yaygarası. *Ötüken*, 42. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1967b, Nisan). Konuşmalar 1. *Ötüken*, 40. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1968, Mart). Turancılık romantik bir hayal değildir. *Ötüken*, 3. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1970a, Mart). Türkçülüğe karşı yobazlık. *Ötüken*, 75. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1970b, Kasım). Yobazlık bir fikir müstehasesidir. *Ötüken*, 11. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1970c, Şubat). Türkçülük ve siyaset. *Ötüken*, 104. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1972, Ocak). Milli değerler ve milli ruh. *Ötüken*, 92. Erişim adresi: <https://huseyinnihalatsiz.com/>
- Atsız, H.N. (1992a). *Makaleler 3*. İstanbul: Baysan.
- Atsız, H.N. (1992b). *Türk edebiyatı tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Atsız, H.N. (2011). *Turancılık milli değerler ve gençlik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Bakırezer, G. (2009). Nihal Atsız. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye’de siyasi düşünce cilt 4 milliyetçilik* içinde (s. 352- 357). İstanbul: İletişim.
- Bora, T. (2003). Nationalist discourse in Turkey. *The South Atlantic Quarterly*, 102(2/3), 433-451. <https://doi.org/10.1215/00382876-102-2-3-433>
- Bora, T. (2009). Sunuş. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye’de siyasi düşünce cilt 4 milliyetçilik* içinde (s. 15- 22). İstanbul: İletişim.

- Bora, T. (2009). Türkiye’de faşist ideoloji. T. Bora ve M. Gültekinil (Ed.), *Modern Türkiye’de siyasi düşünce cilt 9 dönemler ve zihniyetler* içinde (s. 349- 369). İstanbul: İletişim.
- Bora, T. ve Can, K. (2000). *Devlet, ocak, dergah*. İstanbul: İletişim.
- Bora, T. ve Can, K. (2011). *Devlet ve kuzgun*. İstanbul: İletişim.
- Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi. (1965). *1965 Seçim Bildirgesi*. Erişim adresi: <https://acikerisim.tbmm.gov.tr/xmlui/bitstream/handle/11543/788/197600487_1965.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Erken, A. (2014). Ideological construction of the politics of nationalism in Turkey: The Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), 1965–1980. *Nationalism and Ethnic Politics*, 20(2). <https://doi.org/10.1080/13537113.2014.909159>
- Ertekin, O. (2009). Cumhuriyet döneminde Türkçülüğün çatallanan yolları. T. Bora ve M. Gültekinil (Ed.), *Modern Türkiye’de siyasi düşünce cilt 4 milliyetçilik* içinde (s. 345- 387). İstanbul: İletişim.
- Özdoğan, G.G. (2006). “Turan”dan “Bozkurt”a. İstanbul: İletişim.
- Saraçoğlu, C. (2004). Ülkücü hareketin bilinçaltı olarak Nihal Atsız. *Toplum ve Bilim*, 100, 100-114.
- Türkeş, A. (1967). *Dokuz ışıık*. İstanbul: Sulhi Garan.
- Uzer, U. (2002). Racism in Turkey: The case of Huseyin Nihal Atsız. *Journal of Muslim Minority Affairs*, 22(1), 119-130. <https://doi.org/10.1080/13602000220124863>
- Yeğen, M. (2009). Türk milliyetçiliği ve Kürt sorunu. T. Bora ve M. Gültekinil (Ed.), *Modern Türkiye’de siyasi düşünce cilt 4 milliyetçilik* içinde (s. 880- 892). İstanbul: İletişim.

TURKISHNESS IN NIHAL ATSIZ'S IDEAS AND THE CROSSROADS OF THE NATIONALIST MOVEMENT

EXTENDED SUMMARY

The Aim of the Study

This study aims to reveal the fundamental differences between, as one of the most remarkable figures of Turkish nationalism, Nihal Atsız's understanding of Turkism based on racist- Turanist ideas and the conception of Turkism that was idealized, adopted and massified under the roof of CKMP (Republican Peasant Nation Party)-MHP (Nationalist Movement Party) led by Alparslan Türkeş after 1965. In this framework, it examines the issues on which these two fundamentalist nationalist lines differ, under the headings of Islam, Turkism, the Kurdish issue and organizational structure.

Literature

The Turkism movement, which took a different path from the Turkism thought inherited from Ottoman political thought in the 1930s and 1940s, and "turned Turkism from being a state-owned disposition into a political movement" (Ertekin, 2009), in the 1960's and 1970's, had an increasingly militant line that provides a basis for the movement, serving as the intellectual baggage of the idealist movement with its racist, aggressive and expansionist character. The ideas of Nihal Atsız, one of the important leaders of this provocative and aggressive political movement, have become one of the important sources of the radical right in Turkey (Uzer, 2002). While Atsız is one of the most influential figures in the demonstration of radical nationalism built on racial and ethnic discrimination in Turkey by the masses, the representative of this ideological position in the political arena, which finds its place at the far right of the political spectrum, is the Nationalist Movement (Bora and Can, 2000; Bora and Can, 2011).

Methodology

This article examines the issues on which Nihal Atsız and the nationalist movement led by Alparslan Türkeş after 1965 separate, under the headings of Islam, Turkism, the Kurdish issue and organizational structure, while taking into account the discourse adopted by the party, rather than the mindset of the party base. Therefore, the views of Türkeş, who we can see as the main actor in the process of institutionalization and massification of the MHP, and Atsız, who played a major role in the preparation of the ideological infrastructure of this institutionalization, on these four issues are analyzed comparatively. In addition to the growing academic literature on the Nationalist Movement in Turkey, Atsız's articles published in *Ötüken* and *Orkun* magazines and Türkeş's work titled *Dokuz Işık* are the primary sources referenced in the study.

Findings

Atsız's thoughts and writings provide the most extreme and radical examples of the Turkish right and Turkish nationalism. It can be said that such an idea has never been in power throughout the history of the Republic. However, it is possible to say that the diluted version of Atsız's pure racist ideas with Islam has appeared on the political scene since the 1960s. Atsız has always been greeted with sympathy by radical nationalist groups, both during his lifetime and after his death, with his attitude that sees no harm in expressing his racist ideas openly. When we look at the social base of the MHP, it would not be wrong to say that Atsız's ideas and writings present a mindset that has permeated the codes of thought of radical nationalists. Therefore, the architect of the intellectual infrastructure that enabled the idealist movement to become so massive in the 1970s was Atsız of the 1930s and 1940s.

However, Atsız and the MHP discourse of the 1970s, which was shaped under the leadership of Türkeş, had different views and claims on Islam, Turkism, the Kurdish issue and organizational structuring. The transformation of radical nationalism in Turkey took place over these differences of opinion. Atsız always kept his distance from the adoption of the Turkish-Islamic synthesis; always defined Turkishness over race and prioritized all kinds of identities; accepted the existence of the Kurds but chose the path of confession by defining them as an inferior race; and critically approached the trilogy of the leader, organization and doctrine adopted by the MHP.

Conclusion

The openly racist ideas and writings of Atsız, who were always welcomed with sympathy by radical nationalist groups both during his lifetime and after his death, provides the most radical examples of the Turkish right and Turkish nationalism. So much so that the reflection of Atsız's thoughts in the mindset of radical nationalists can still be seen in the social base of the MHP today. However, Atsız's and Türkeş's differing approaches on Islam, Turkism, the Kurdish issue and organizational structure refer to a turning point in the direction of the fundamentalist nationalism in Turkey.